

Kipindi cha 9: Kumbukumbu la Torati 16-18

Dkt. Cynthia Parker

Huyu ni Dkt. Cynthia Parker na mafundisho yake kuhusu kitabu cha Kumbukumbu la Torati. Huu ni kipindi cha 9, Kumbukumbu la Torati 16 - 18, kuhusu uongozi.

Mapitio na Utangulizi

Tayari tumezungumzia kuhusu karamu tuliyopewa katika Kumbukumbu la Torati 16. Mistari ya mwisho ya 16, nadhani, inaendana vyema na sura ya 17 na 18 kwa sababu ni sehemu ya mazungumzo ya jinsi Waisraeli wanavyoweka muundo wa uongozi mara tu wanapoingia katika nchi. Mimi huona kuwa jambo la kuvutia kila wakati kwamba wazo la uongozi na kuanzisha mfumo wa uongozi halionekani hadi sasa. Kwa hivyo, tayari tumeona hotuba hii ya ushawishi kutoka sura ya 5 hadi 11 na kuwafanya watu wafuate sheria na amri ambazo Mungu anawapa watu wake. Tayari tumeona katika sura ya 12 kwamba Mungu ndiye anayechagua mahali pa kuweka jina lake, na hufanya kazi kama aina ya chanzo cha utambulisho kwa watu bila kujali wanaishi wapi katika nchi hiyo.

Na tayari tumeona jinsi watu wanavyopaswa kuwa waangalifu kuhusu yote yaliyo katikati yao, mambo ya kuchukiza au machukizo yaliyo katikati yao, ili kuyaangamiza, hata kama hiyo inamaanisha kumuua nabii wa uongo au hata kumuua rafiki wa karibu au mwana. Kipaumbele kinahitaji kuwa kwamba Mungu ndiye Mungu pekee anayeabudiwa. Tuliangalia sheria za kosher, na tuliangalia mawazo ya mwanzo ya maadili ya kijamii.

Na baada ya mambo hayo yote ndipo tuliposimama na kusimama na kusema unapoingia katika ardhi kama jamii, unapojaribu kujenga taifa mahali fulani, utahitaji mfumo wa viongozi ili kusaidia ardhi kufanya kazi vizuri.

Kwa hivyo, tutaangalia hizo. Zinaanza mwishoni mwa sura ya 16, lakini tutajaribu kukumbuka mambo machache tofauti kabla sijaanza kusoma.

**Utawala wa Mungu na Viongozi katika Lango la Jiji na Mahali Pake
Alipochagua**

Kwa hivyo, moja, mfumo huu wote wa uongozi unatii au unaanguka chini ya utawala wa Mungu. Kwa hivyo, huu ni chaguo la Mungu. Kuna msisitizo mkubwa juu ya ni nani Mungu anamchagua na kwa nini anawachagua. Pia tutaona kwa kuwa tayari tumezungumzia kuhusu malango ya jiji na mahali palipochaguliwa, tutazingatia mahali ambapo viongozi hawa wote tofauti wapo. Na kuna mchanganyiko wa viongozi walioko kwenye malango ya jiji, na viongozi wako mahali palipochaguliwa. Na kuna uhusiano hapa, mporomoko na mtiririko unaopita kati ya maeneo haya mawili. Na hii inajengwa tu juu ya muundo wa mahali ambapo tayari tumeona ukianzishwa na kuanza katika sura ya 12.

Na tena, tutazingatia jinsi katika sehemu ya mwisho ya sura ya 17, kuanzia 17 hadi 18, lengo la viongozi waliotajwa katika sura hizi ni chaguo la Mungu. Kwa hivyo, tena, tuna mfumo huu wa uongozi unaojengwa. Ni chaguo la Mungu, lakini kwa namna fulani, kwa aina ya daraja na kuhakikisha kwamba bado tunaishi pamoja vizuri katika nchi.

Uwajibikaji wa Pamoja

Kwa hivyo, tutaanza kutazama sura ya 16, na tena kabla sijaanza kusoma, tutaona mabadiliko kati ya kitovu na malango yote tofauti ya jiji au

sehemu zilizosambazwa, jinsi kulivyo na msisitizo juu ya uwajibikaji wa pande zote. Kwa hivyo, ingawa majaji na makuhani wanatajwa kama wale wanaotimiza nafasi za uongozi, kuna uwajibikaji wa pande zote hapo. Watu wa kawaida, watu wengine katika malango ya jiji, bado wanashiriki.

Haki na Uadilifu

Pia nataka tufikirie, au angalau tutaje, dhana hizi dada haki (mishpat) na haki (sedeqah). Kwa hivyo, haki na haki, vinaenda sambamba. Haki inaweza kuelezewa kama hii ni tabia ya Mungu. Ni wima. Ni mstari wa plum. Imenyooka juu na chini. Mungu huzungumziwa kila wakati kama mwenye haki. Kwa hivyo, sheria ambazo Mungu anawapa watu wake ni za haki. Haki ni kitu kinachotokea. Ikiwa hii ni haki, ikiwa hii ni tabia ya Mungu, ikiwa watu watatoka nje ya mstari na hawako sambamba na haki, haki ni kitendo cha kurudisha mambo pamoja katika haki. Kwa hivyo, haki inasema mtu huyu yuko nje ya mstari, au shirika hili limetoka nje ya mstari, na kulirudisha nyuma ili watu waweze kuwakilisha haki ya Mungu.

Kumbukumbu la Torati 16:20: Haki au Uadilifu?

Hili linanivutia kwa sababu naona mwanzoni mwa sura ya 16, tunaangalia mstari wa 20, na unapaswa kusoma hili katika tafsiri yako. Tafsiri yangu ya Biblia inasema, "Haki na haki pekee, utaifuata ili upate kuishi na kuimiliki nchi ambayo Bwana Mungu wako amekupa."

Nashangaa tafsiri yako inasema nini. Karibu kila wakati ninapokuwa na darasa, na nina mwanafunzi ameketi mbele yangu, karibu kila tafsiri inasema "haki." Na hilo linasikika vizuri. Linasikika kama neno sahihi kwa sababu tunataka kufuata haki, kitendo cha kuwasaidia watu na kurudisha mambo sawa

na kile Mungu anasema ni haki. Isipokuwa tunapoangalia Kiebrania na mstari wa 20, hili ni Kiebrania, "Sadeq Sadeq ," "haki, haki." Kwa hivyo, inanishangaza kwamba kila wakati hutafsiriwa kwa Kiingereza, karibu kila mara hutafsiriwa kwa Kiingereza, kama "haki." Haki inaonekana kama kitu unachopaswa kufuatilia, na inasema fuata "haki, haki" unachopaswa kufuata. Isipokuwa msisitizo ni kweli juu ya haki, tabia ya Mungu. Kwa hivyo, msisitizo sio lazima ni kitendo, kwa kuwaleta kila mtu katika mstari, bali kufuata haki ya Mungu. Hilo ndilo unalopaswa kufuatilia ili uweze kuishi muda mrefu katika nchi.

Viongozi: Kumbukumbu la Torati 16 – Waamuzi Malangoni

Sawa, kwa hivyo turudi nyuma, na tupitie aina tofauti za watu wanaofundishwa na aina tofauti za viongozi na majukumu ya uongozi.

Kwa hivyo katika sura ya 16, aina ya kwanza ya kundi la watu tunaozungumzia wanaotajwa ni majaji. Lakini basi, tuna raia wa kawaida wanaotajwa, na tuna makuhani. Na tutaona kwamba shughuli hizi, shughuli za uongozi, hufanyika katika malango ya jiji na mahali palipochaguliwa.

Kwa hivyo, soma nami. Tutaanza na sura ya 16, mstari wa 18. "Mtajiwekea majaji na maafisa katika miji yenu yote, mnaweza kuwa nao katika miji yenu yote." Kiebrania kinasema, "katika malango yenu yote," na hiyo inaonyesha jinsi jamii ilivyofanya kazi. Unapokuwa na miji mikubwa, inalindwa na majengo ya malango. Maeneo haya ya malango yalikuwa makubwa sana, na kulikuwa na shughuli nyingi zilizotokea langoni. Lango linakuwa moyo wa kila jimbo. Hapa ndipo uvumi wote hutokea. Ni mahali ambapo watu wangeomba chakula. Ni mahali ambapo ukiwa na chakula cha ziada, ungeweza kuuza. Kwa hivyo, kuna kununua, kuuza, na kuomba katika malango ya jiji. Pia tutakuwa na majaji wanaokaa katika malango ya jiji wakitekeleza haki.

Kwa hivyo, mna waamuzi na maafisa katika miji au malango yenu yote, "ambayo Bwana, Mungu wenu, anakupa kwa kabila zenu, nao watawahukumu watu kwa hukumu ya haki. Msipotoshe haki. Msipendelee watu, wala msipokee rushwa. Kwa maana rushwa hupofusha macho ya wenye hekima na kupotosha maneno ya wenye haki."

Hili, kwangu mimi, linavutia. Tayari tumezungumzia kuhusu macho na macho kuwa mtazamo wako wa ulimwengu. Kuna maonyo mengi yanayojirudia kwa watu kutochukua rushwa kwa sababu inapofusha macho ya watu.

Pia tuna aina ya kuvutia sana ya kando, kidogo, ikiwa unataka kufuatilia hili na kufuatilia tu jinsi linavyoendelea katika masimulizi ya kibiblia, tunaona kwamba kwa baadhi ya viongozi, Biblia inapozungumzia viongozi na kuelekea mwisho wa utawala wao, itazungumzia kuhusu wao kuwa na macho wazi, bado wana macho makali au la. Inaweza kuwa inarejelea hili, labda sivyo. Inaweza kuwa uzee tu. Lakini naona inavutia waandishi wa Biblia wanapokusudia kutujulisha kwamba macho yake yamefifia. Na kwa hivyo, unajua, kama Musa, tunapofika sura ya 34, Musa, macho yake yalikuwa wazi hadi mwisho. Sawa, kwa hivyo usichukue rushwa kwa sababu rushwa itapofusha macho.

Kumbukumbu la Torati 16:20 Maonyo Dhidi ya Ibada ya Sanamu – Raia Wote Wanawajibika

Sasa tuna mstari wa 20, nami nitausoma jinsi ulivyoandikwa kwa Kiebrania kwa "haki, haki." "Utafuata ili upate kuishi na kuimiliki nchi ambayo Bwana, Mungu wako, anakupa. Usipande Ashera ya mti wowote karibu na madhabahu ya Bwana, Mungu wako, utakayojifanyia. Usijiwekee nguzo takatifu ambayo Bwana, Mungu wako, anaichukia. Usimtolee Bwana, Mungu wako, ng'ombe au kondoo, aliye na kilema au kilema chochote, kwa maana hilo ni chukizo kwa Bwana, Mungu wako. Ikiwa itaonekana katikati yako," kwa hivyo,

tena, kama sura ya 13, wewe, kama raia, unawajibika kwa yote yaliyo katikati yako. Kwa hivyo, "ukimwona katikati yako, katika miji yako yoyote, ambayo Bwana Mungu wako anakupa, mwanamume au mwanamke afanyaye yaliyo mabaya machoni pa Bwana Mungu wako kwa kuvunja agano lake, naye amekwenda kuitumikia miungu mingine na kuiabudu, au jua au mwezi au jeshi lo lote la mbinguni, nililoamuru ; na ukiambiwa habari zake, nawe umesikia habari zake, ndipo utakapouliza kwa makini."

Kwa hivyo, wewe ni nani? Sio lazima viongozi. Sio lazima majaji. Ni wewe, raia. Kwa hivyo, tuna majaji, wanaoshughulikia kesi hizi kwenye malango ya jiji, lakini wewe, raia, kila mmoja wenu, pia unawajibika. Kwa hivyo, ikiwa umesikia kuhusu hili, unahitaji kwenda kulitafuta ili kuona kama ni kweli.

Katika mstari wa 5, "Kisha mleteni nje yule mwanamume au mwanamke aliyefanya tendo hili ovu langoni mwenu, huyo mwanamume au huyo mwanamke, nanyi mtawapiga kwa mawe hadi afe. Kwa ushahidi wa mashahidi wawili au watatu, atakayekufa atauawa. Hatauawa kwa ushahidi wa mmoja." Kwa hivyo, hakuna udanganyifu au malalamiko ya kibinafsi ambayo yanaweza kuletwa dhidi ya mtu, na ni raia wawili au watatu au zaidi ambao wametoka ambao wanaweza kusema, ndiyo, mtu huyu amekwenda kinyume na agano la Mungu. Unawapeleka kwenye lango la mji. Uelewa ni kwamba mwamuzi atakuwa kwenye lango la mji. Kwa hivyo, una uongozi wa mji na raia wa mji ambao wanafanya uamuzi huu.

Katika mstari wa 7, "Mkono wa shahidi utakuwa wa kwanza kumwua, na baadaye, mkono wa watu. Kwa hivyo, utaondoa uovu katikati yako. Ikiwa jambo lolote ni gumu kwako kuamua kati ya aina moja ya mauaji au kati ya aina moja ya kesi au nyingine, kati ya aina moja ya shambulio au nyingine, ikiwa ni kesi za mabishano katika nyua zako au katika malango yako, ndipo utakaposimama

na kupanda hadi mahali atakapochagua Bwana, Mungu wako. Basi, utawaendea makuhani Walawi au mwamuzi aliyepo katika siku hizo. Nawe utawauliza, nao watakuambia uamuzi wa jambo hilo."

Malango ya Jiji na Mahali Pachaguliwa

Kwa hivyo, tunaona kwamba hapa malango ya jiji na mahali palipochaguliwa havipingani. Sio suala la mahali palipochaguliwa kuwa mahakama kuu. Kwa hivyo, ulipoteza kesi yako katika malango ya jiji, na kwa hivyo unakata rufaa katika mahali palipochaguliwa. Sio hivyo hata kidogo. Ni zaidi kuhusu ikiwa kitu ni kigumu sana ikiwa unahitaji ujuzi maalum zaidi wa sheria, ikiwa kuna kitu ambacho ni kigumu sana kuelewa katika muktadha wako mwenyewe, peleka kesi hiyo ngumu mahali palipochaguliwa. Na katika mahali palipochaguliwa, tuna Walawi kwa sababu hiyo ni urithi wao wa kufanya kazi mahali ambapo Mungu huchagua. Lakini pia tuna majaji. Na tuliona majaji katika malango ya jiji pia.

Kwa hivyo tena, tunaona uhusiano huu kati ya maeneo hayo mawili. Na kama vile ilivyokuwa muhimu sana katika malango ya jiji lako kuangalia na kuhakikisha hakuna chukizo linalotokea katikati yako, mahali palipochaguliwa, mahali hapa panapowakilisha mahali ambapo Mungu amechagua kuweka jina lake, mahali hapo pia lazima padumishe kipengele cha utakatifu.

Na hivyo, katika mstari wa 9, inasema, "Kwa hiyo mtamwendea kuhani wa Lawi, au mwamuzi alikuwapo siku hizo. Mtawauliza. Watawatangazia hukumu ya kesi hiyo. Mtafanya kama watakavyoatangazia kutoka mahali pale atakapochagua Bwana. Mtaangalia kuyashika yote watakayowafundisha, kwa

mujibu wa sheria watakayowafundisha, na kwa mujibu wa hukumu watakayowafundisha, mtatenda. Msigeuke kutoka katika neno walilowaambia, kwenda kulia au kushoto. Mtu atendaye kwa kiburi kwa kutomsikiliza kuhani anayesimama hapo kumtumikia Bwana, Mungu wenu, wala mwamuzi huyo atakufa. Hivyo, mtaondoa uovu katika Israeli."

Waamuzi kwenye Malango na Makuhani wa Walawi kwenye Mahali Pachaguliwa

Kwa hivyo tuna mawazo yanayofanana sana kuhusu kinachotokea katika malango ya jiji na mahali palipochaguliwa. Kuna viongozi kutoka ndani ya watu wanaoinuka na kuwa waamuzi katika malango ya jiji. Kuna makuhani wa Kilawi ambao Mungu tayari amewachagua kuwa makuhani. Wako mahali palipochaguliwa wakisimamia sheria kwa ajili ya aina yoyote ya wazo gumu zaidi. Lakini haki inahitaji kuzingatiwa katika sehemu zote mbili.

Mfalme

Sasa hebu tumfikirie mfalme. Kwa hivyo, hii ni sehemu ya kuvutia sana katika Kumbukumbu la Torati kwa sababu toleo la Kumbukumbu la Torati la mfalme ni tofauti kabisa na wafalme wengine wa Mashariki ya Karibu ya kale. Kwa hivyo wafalme wengine wa Mashariki ya Karibu ya kale, mfalme alikuwa ishara ya nguvu ya kibinadamu ya tabia inayokubalika ya kijamii. Alikuwa muumbaji wa sheria. Baadhi ya wafalme walijiweka kama nusu-mungu. Mara nyingi walijiweka kama wale ambao, walipoingia madarakani, kila kitu kilikuwa katika mvurugo na machafuko, na wao ndio walioweza kuleta utulivu katika jamii, kwa hivyo mtekelezaji wa sheria, mjenzi wa sheria, yule ambaye sio lazima atii sheria. Kwa hivyo, aina ya mfalme iko juu na zaidi ya sheria. Na hii ni picha tofauti kabisa na tunayopata katika kitabu cha Kumbukumbu la Torati.

Mfalme kama Chaguo la Mungu

Kwa hivyo Kumbukumbu la Torati linapozungumzia tena kuhusu mfalme, tunazingatia ukweli kwamba mfalme anatakiwa kuwa chaguo la Mungu la mfalme. Na tunazingatia tena ukweli kwamba mfalme anatoka miongoni mwa ndugu zao. Kwa hivyo hakuna sheria zozote zilizowekwa ili mfalme awe wa ngazi ya juu, ambapo kuna mfalme anayetoka kwa baba hadi mwana, hadi mwana, hadi mjukuu, na kitukuu. Sio hivyo. Ni chaguo la Mungu kutoka miongoni mwa ndugu.

Sheria kwa ajili ya Mfalme, Tofauti na Wafalme wa Kale wa Karibu na Pasaka

Kwa hivyo, ninasoma katika sura ya 17 katika mstari wa 14.

"Utakapoingia katika nchi akupayo Bwana, Mungu wako, na kuimiliki na kukaa humo, nawe utakaposema, Nitaweka mfalme juu yangu kama mataifa mengine yote yaliyo kando yangu; hakika utamweka mfalme juu yako ambaye Bwana, Mungu wako, atamchagua, mmoja kati ya ndugu zako; nawe umweke awe mfalme juu yako. Usimweke mgeni juu yako, ambaye si wa nchi yako. Zaidi ya hayo, asijizidishie farasi, wala asiwarudishe watu Misri ili kuzidisha farasi; kwa kuwa Bwana amekuambia, Usirudi tena kwa njia hiyo. Asijizidishie wake; la sivyo moyo wake utageuka. Wala asijizidishie fedha wala dhahabu sana."

Kwa hivyo, tukisita tena, yote haya hayana maana na jinsi Mashariki ya Karibu ya kale ilivyoanzisha Wafalme na falme. Kwa sababu nchi ilikuwepo ili kumuunga mkono mfalme, na mfalme alikuwa katika hali ya juu, mfano wa uongozi. Pia angeweza kufanya mikataba ya kibiashara. Kukusanya farasi ni njia ya kusema kwamba nchi yako ina nguvu ya kutosha kukusanya farasi wa vita. Farasi walitumika kwa vita, si kwa amani, na si kwa kilimo. Kwa hivyo, kukusanya farasi ni njia ya kukusanya na kuwa tayari kwenda vitani.

Sawa na kukusanya kodi, kuhodhi utajiri, na kufanya makubaliano kadhaa ya ndoa, na hilo linaenda mbali zaidi ya kuwa na tamaa sana. Ni zaidi ya makubaliano ya kisiasa kati ya falme. Kwa hivyo, wakati ufalme mmoja na mwingine ulipofanya makubaliano ya kisiasa, kulikuwa na wanawake ambao wangetoka nyumba moja hadi nyingine. Mkataba huo wa ndoa ulikuwa mkataba wa kisiasa wa amani kati ya falme.

Kwa hivyo, Mungu anasema, unapoangalia huku na huku, unaona mataifa haya mengine yote, na unaishia kutaka kuwa kama wao. Unaweza, lakini utamchagua mtu wangu, mtu ninayemchagua kuwa mfalme juu yako, na mtu huyo hawezi kwenda na kufanya mambo haya yote kama wafalme wengine wote wanaokuzunguka.

Na inaenda mbali zaidi. Kwa hivyo, inasema katika mstari wa 18, "Na itakuwa atakapoketi juu ya kiti cha enzi cha ufalme wake, atajiandikia nakala ya torati hii katika kitabu mbele ya makuhani Walawi; itakuwa naye, naye ataisoma siku zote za maisha yake; ili apate kujifunza kumcha Bwana, Mungu wake, kwa kuyashika maneno yote ya torati hii na amri, moyo wake usiinuke juu ya ndugu zake; wala asigeuke katika amri, kwenda kuume wala kushoto; ili yeye na wanawe waendeleo kuishi muda mrefu katika ufalme wake katikati ya Israeli."

Kwa hivyo, tena, tuna usafi huu ambao lazima uwepo katikati ya Israeli. Lakini kinachovutia ni kwamba, tena, tofauti na wafalme wengine wa kale wa Mashariki ya Karibu, mfalme huyu hayuko juu ya sheria. Mfalme huyu anapaswa kuandika nakala ya sheria, kitendo cha kimwili cha kuandika cha kuruhusu sheria iingie ndani yake, mtindo wake wa tabia, jinsi atakavyotawala ufalme wake kwa hekima, hutokana na sheria ambazo Mungu amewapa watu

wake, si mfalme aliyewapa watu wake. Kwa hivyo, Mungu ndiye anayechukua hali ya machafuko na mvurugo na kuleta utaratibu ndani yake, si mfalme.

Kwa hivyo, tena, mfalme ni mnyenyekevu, na mfalme hatakiwi kujiinua juu ya ndugu zake, kwa sababu yeye ni mmoja wa ndugu zake.

Sasa, kwa sababu tu ya udadisi, na kwangu mimi kwa sababu napenda kuzingatia mahali na mpangilio wa mahali, tulipoangalia sheria za uongozi zilizopita, tulisema majaji wako kwenye malango ya jiji. Raia wako hai kwenye malango ya jiji. Makuhani, makuhani wa Walawi, wanaishi mijini, lakini kazi yao iko mahali palipochaguliwa, na tunawapata majaji mahali palipochaguliwa. Mfalme yuko wapi? Katika mistari hii katika sura ya 17, mfalme hajapewa mahali maalum.

Kwa hivyo, Waisraeli wanapoingia katika nchi, na wanajipanga, na wanajifunza tabia za kimaadili tena, mfalme ni wazo la baadaye kwa sababu Mungu ndiye mfalme juu ya watu wake. Mungu ndiye anayetawala nchi. Yeye ndiye anayewaalika kila mtu mezani pake ili kuwapa watu wake riziki. Mfalme hapaswi kujiinua juu ya watu wa nchi yake. Mfalme hapewi nafasi ya kuinuliwa au nafasi kuu katika upangaji wa jamii ya Waisraeli.

Sasa, unaweza kusema, anahitaji kuandika sheria na kuifanya mbele ya makuhani wa Kilawi. Kwa hivyo, labda inaonyesha kwamba yuko karibu na mahali palipochaguliwa. Labda lakini makuhani wa Kilawi wanaweza kuishi popote. Kwa hivyo, hailazimishi kwamba mfalme ndiye kitovu. Ninaona hilo kuwa la kuvutia sana kwa sababu linatuonyesha tena vipaumbele vya Kumbukumbu la Torati. Kipaumbele ni kwamba Mungu ndiye anayesimamia, na kila mtu anajaribu kufuata haki yake. Na mfalme anaondolewa katika nafasi ya kuwa mtu mmoja katika kilele, juu, na anamwondoa mfalme na kumweka mfalme hata miongoni mwa ndugu wote.

Kumbukumbu la Torati 18

Kwa hivyo sasa, tunapoendelea na sura ya 18, tutawaangalia Walawi. Na tena, pamoja na Walawi, tutakuwa na msongamano wa kurudi na kurudi kati ya mahali palipochaguliwa na malango ya jiji.

Kwa hivyo, katika sura ya 18 na mstari wa 1, inasema, "Makuhani wa Lawi, kabila lote la Lawi, hawatakuwa na sehemu wala urithi pamoja na Israeli." Kwa maneno mengine, hawapati urithi wa ardhi ambao watu wengine wanapata. "Watakula sadaka za Bwana zinazotolewa kwa moto na sehemu yake. Hawapaswi kuwa na urithi miongoni mwa ndugu zao. Bwana ndiye urithi wao, kama alivyowaahidi. Sasa hii itakuwa haki ya makuhani kutoka kwa watu, kutoka kwa wale wanaotoa dhabihu, ng'ombe au kondoo, kutoka kwa wale watakaompa kuhani, bega, na mashavu mawili na tumbo. Utampa malimbuko ya nafaka yako, divai yako mpya, na mafuta yako, na manyoya ya kwanza ya kondoo wako. Kwa kuwa Bwana, Mungu wako, amemchagua yeye na wanawe kutoka katika kabila zako zote, wasimame na kutumikia kwa jina la Bwana milele. Sasa, ikiwa Mlawi atatoka katika miji yako yoyote katika Israeli, anakoishi, na akija wakati wowote anapotaka mahali atakapochagua Bwana, basi atatumikia kwa jina la Bwana, Mungu wake, kama vile ndugu zake wote Walawi mnavyosimama hapo mbele za Bwana. Watakula sehemu sawa isipokuwa walichopokea kutokana na mauzo ya milki ya baba zao."

Kwa hivyo, tutasimama hapo. Tena, cha kufurahisha sana tunafahamishwa kidogo zaidi kuhusu sifa za Walawi. Wanaishi miongoni mwa ndugu zao, lakini hawana mali. Na kwa nini isiwe hivyo? Naam, Mungu amewapa Israeli wote nchi. Nchi ni urithi wa Israeli. Lakini Walawi wamepewa urithi wa furaha, fursa, ya kuhudumu mbele za Bwana mahali palipochaguliwa. Kwa hivyo, Walawi kwa kweli wameanzishwa kama mifano kwa Israeli wengine

kwa jinsi wanavyopaswa kuishi. Wao ni taifa la makuhani, kwa namna fulani. Wote wanatakiwa kuakisi haki ya Mungu, Walawi; urithi wao ni kuweza kuhudumu mahali palipochaguliwa.

Kwa hivyo, ni nini kinachotuonyesha, Walawi wanafanikiwa lini? Wakati Israeli yote iliyobaki inafanikiwa, kwa sababu Walawi walikulaje? Ukarimu wa Waisraeli ulileta vitu mbele za Bwana. Kwa hivyo, sehemu za dhabihu zinaenda kwa Walawi. Kwa hivyo, Walawi ambao walikuwa wakihudumu mbele za Bwana, wanafanikiwa wakati Israeli yote inafanikiwa. Mambo yote ni sawa wakati kila mtu anatimiza jukumu lake wakati Waisraeli wengine wanaleta zawadi ambazo wanapaswa kuleta mahali palipochaguliwa. Katika mahali palipochaguliwa, Walawi wote hula pamoja kwa usawa na kushiriki sehemu sawa.

Kwa hivyo tena, tuna harakati hii ya kurudi na kurudi kati ya malango ya jiji na mahali palipochaguliwa.

Jinsi Waisraeli na Manabii Wasivyopaswa Kutenda

Kwa hivyo, katika sehemu iliyobaki ya 18, tuna mistari michache inayozungumzia jinsi Waisraeli wasivyopaswa kutenda. Kwa hivyo, hawatendi kulingana na jinsi falme zingine zinavyofanya kazi. Kwa hivyo, falme zingine pia zina manabii, lakini zina manabii wanaotenda kwa njia fulani—hivyo kuamsha uchawi kama njia ya kujaribu kuwasiliana na kuwashirikisha miungu na kisha kuwapa watu ujumbe huo.

Kwa hivyo, katika sura ya 18 katika mstari wa 10, inaanza hivi, "Asionekane miongoni mwenu mtu ampitishaye mwanawe au binti yake motoni, wala mtu atumiaye uchawi, wala mtu atazamaye nyakati mbaya, wala mchawi" na inaendelea. "Mtu alogaye kwa uchawi."

Kwa maneno mengine, jukumu hili la nabii halipaswi kufanana na manabii wa mataifa mengine. Ni kama vile tulivyokuwa na utawala huu wa mfalme haupaswi kufanana na utawala wa wafalme wa mataifa mengine. Kwa kweli kutakuwa na nabii, lakini inategemea chaguo la Mungu, si watu.

Nabii Kama Musa

Katika mstari wa 15, inasema, "Bwana, Mungu wako, atakuinulia nabii kama mimi, kutoka miongoni mwa watu wa jamaa yako; mtamsikiliza yeye. Hii ni sawasawa na yote uliyomwomba Bwana, Mungu wako, huko Horebu, siku ya kusanyiko, ukisema, 'Nisisikie tena sauti ya Bwana, Mungu wangu; nisiuone moto mkubwa tena, nisije nikafa.' Bwana akaniambia, 'Wamesema vyema. Nitamwinua nabii kutoka miongoni mwa watu wao kama wewe,'" akizungumzia Musa. "Nami nitaweka maneno yangu kinywani mwake, naye atawaambia yote nitakayomwamuru. Itakuwa ya kwamba mtu yeyote asiyesikiliza maneno yangu atakayosema kwa jina langu, mimi mwenyewe nitayataka kwake. Lakini nabii atakayesema neno kwa kujikinai kwa jina langu, ambalo sikumwagiza alinene, au ambalo atasema kwa jina la miungu mingine, nabii huyo atakufa.' Unaweza kusema moyoni mwako, 'Tutajuaje neno ambalo Bwana amesema?' Nabii asemapo kwa jina la Bwana, ikiwa jambo hilo halitimii wala halitimii, hilo ndilo ambalo Bwana hakulisema. Nabii amelinena kwa kujigamba. Usimwogope.

Na kwa hivyo tuna nabii aliyechaguliwa na Mungu, na tena tuna mtu ambaye ni wa watu, miongoni mwa watu, aliyechaguliwa na Mungu na kuambiwa aseme na kumwakilisha Mungu kwa watu. Nabii huyo anapaswa kuwa tofauti na, na aonekane tofauti na, nabii wa nchi zingine.

Nabii Kama Musa na Yesu

Sasa nitasema kwa ufupi kidogo kabla hatujaunganisha sehemu hii ya uongozi, wazo hili la nabii, na katika mstari wa 15 na mstari wa 18. Inasema,

"Nitainua nabii kutoka miongoni mwa watu wa nchi yao kama wewe," kama Musa. Wazo hili kwamba Musa, Musa alikumbukwa na Waisraeli kwa kuwa nabii mkuu na mwadilifu, mmoja wa manabii bora. Yeye ndiye aliyepanda Horebu. Yeye ndiye aliyepokea sheria. Yeye ndiye aliyewaelezea watu sheria. Na tukiangalia mistari hii, watu walidhani kila mara kutakuwa na nabii ambaye Mungu atamchagua kumleta kuzungumza na watu wake.

Tuna manabii kadhaa katika Agano la Kale, na tunapoendelea na kipindi cha kati ya Agano Jipya; kwa hivyo, wakati huu kati ya Agano la Kale na Jipya, watu wanapoendeleza mawazo ya umasihi, ya Masihi anayekuja, na Wayahudi wanarudi katika nchi, lakini bado wanaangukia chini ya utawala wa ufalme mwingine. Wayahudi wanaanza kuzungumza kuhusu Mungu bado atatuma nabii kama Musa, ambaye anaweza kuelezea sheria, na ambaye atasema maneno ya Mungu kwa niaba yake.

Unaposoma hadithi za Injili, wakati mwingine, Yesu anapozungumza na wanafunzi, anawauliza wanafunzi, "Watu husema mimi ni nani?" Na watu walikuwa wakisema, 'Naam, baadhi ya watu husema wewe ni Eliya, wengine husema wewe ni kama Yeremia au mmoja wa manabii, wengine husema wewe ni nabii.' Ni wazo la nabii huyu ambalo Kumbukumbu la Torati linasema kutakuwa na nabii ambaye Mungu atamchagua kumwinua na kuweka maneno yake kinywani mwa nabii huyo.

Naam, Injili ya Mathayo, Mathayo anaiandikia hadhira ya Kiyahudi sana, na Injili ya Mathayo, kwa kweli, ina uhusiano mkubwa na kitabu cha Kumbukumbu la Torati. Kuanzia mpangilio wa Injili, inafanana sana na mpangilio wa Kumbukumbu la Torati.

Katika Mathayo 5, mwandishi wa injili anasema, "Yesu anapanda mlimani, anaketi, na anaanza kuwaelezea watu maneno haya." Ni mwangwi

mwepesi na mpole wa kile Musa anachofanya hapa katika kitabu cha Kumbukumbu la Torati. Kwa hivyo kama vile Musa anavyopanda Sinai na kupokea sheria kisha anakuja na kuwaelezea watu. Vivyo hivyo, Yesu pia anapanda mlimani, anawaleta watu pamoja naye, anaketi, na kuelezea sheria. Hili ni jambo la kuvutia na la kufikiria.

Muhtasari/Hitimisho kuhusu Uongozi na Jumuiya ya Waisraeli

Kwa hivyo ili tu kufunga mawazo machache yasiyo na msingi, mawazo ya jumla kuhusu yale tuliyojifunza kuhusu uongozi hapa na waamuzi, mfalme, Walawi, na manabii. Kila kiongozi ni mwanachama wa jamii. Kwa hivyo badala ya kuwa na picha ya uongozi inayoonekana kama pambetatu na mfalme akiwa juu. Badala yake, tuna picha ya jamii yenye nguzo kutoka ndani ya jamii ambazo zimeinuliwa. Hakuna hata mmoja wao aliyeinuliwa juu ya wengine wote. Hakuna mfalme ambaye ndiye kilele juu ya pambetatu ya nguvu. Sio hivyo hata kidogo. Kwa hivyo, viongozi ni mifano kwa watu ya kile ambacho watu wote wanapaswa kufanya. Hata mfalme, yeye ni kutoka kwa ndugu, anatii sheria, kama vile Waisraeli wengine wanavyotii sheria. Kwa hivyo, viongozi ni mmoja wa wengi ambao ni wawakilishi kwa watu wengine jinsi kila mtu anavyopaswa kutenda. Wote wanatakiwa kufuata haki. Wote wanatakiwa kuhukumu kwa haki na wote wakitafuta sauti ya Mungu.

Na tuligundua kwamba jamii si watu wasiojali. Kwa hivyo, hata katika sehemu hii, ambapo tulikuwa tunazungumzia haswa kuhusu uongozi, jinsi tunavyodumisha utulivu, na jinsi tunavyoshughulikia migogoro, jamii zinahusika kikamilifu. Kwa hivyo, uongozi na mamlaka havipewi watu wengine. Waache watu hao washughulikie. Ni kwamba wao ni mmoja wetu, viongozi hao ni mmoja wetu, lakini mimi mwenyewe bado nina jukumu la kushiriki.

Kwa hivyo, huu ni mtazamo mbadala kabisa kwa mfumo wa uongozi wa kitambo. Na unatoa ukosoaji mkali dhidi ya ukandamizaji na matumizi mabaya ya madaraka. Kwa hivyo, tunaona tena, na ingawa haujarudiwa katika sura hii, lakini tunaona tena Mungu ndiye aliyewatoa watu wake kutoka Misri na anawapa mahali pa kuishi. Inawaambia waende kwa utaratibu uliowekwa kwa njia hii kwa sababu huu ndio utaratibu unaonipendeza. Hii si kama nchi ya Misri. Misri ilikuwa nyumba ya nyumba ya utumwa, tanuru ya moto ya ukandamizaji. Misri ilimtumikia Farao. Unapoingia, usiweke aina hizo za mifumo ya haki ya uongozi. Unaingia, na unaanzisha nguzo za jamii yako ambazo zinaweza kuwa mifano kwa kila mtu kuhusu jinsi kila mtu mwingine anavyopaswa kutenda. Na kila mtu anahusika.

Huyu ni Dkt. Cynthia Parker na mafundisho yake kuhusu kitabu cha Kumbukumbu la Torati. Huu ni kipindi cha 9, Kumbukumbu la Torati 16 - 18, kuhusu uongozi.